

החלטה

זהו ערעור על חומרת העונש שהשית הממונה על המשמעת (להלן: "הממונה") על המערערת, בעקבות הרשעתה בתיק ד/2006/46.

I. העובדות וההליכים בערכאה קמא

עובדות המקרה אינן שנויות במחלוקת בין הצדדים, והן כדלקמן:

1. המערערת הינה סטודנטית בבית הספר למוזיקה שבפקולטה לאמנויות. בתאריך 16.7.2006 התקיימה בחינה בקורס "מבוא לפילוסופיה של האמנות", אליו הייתה רשומה המערערת. לבחינה זו נאסרה הכנסתו של חומר עזר (מבחן "בחומר סגור"). במהלך הבחינה נמצאו ברשות המערערת חמישה דפים כתובים, אשר הכילו חומר עזר שהשימוש בו נאסר. בעקבות זאת, הוגשה נגד המערערת קובלנה משמעתית בגין עבירות של הונאה בבחינה והפרת הוראות המתייחסות לבחינה [עבירות לפי סעיפים 29.3 ו-29.4 (בהתאמה) לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשמ"ג)].

2. הקובלנה נדונה בפני הממונה בתאריך 15.8.2006. הממונה הרשיע את המערערת – על פי הודאתה – בעבירות הנ"ל, וביום 21.1.2007 נגזר דינה. העונש שהשית הממונה על המערערת – תוך התחשבות בנסיבותיה האישיות (מצב כלכלי קשה, אם נכה בשיעור 75% ופגיעה קשה בקריירה המקצועית) – הוא הרחקה בפועל מן הלימודים לתקופה של סמסטר, כאשר למערערת נתאפשר לבחור את הסמסטר בו תורחק מהלימודים (למעט סמסטר קיץ), ובלבד שההרחקה תתבצע לפני סוף שנת הלימודים תשס"ח. כמו כן, פסל הממונה את המבחן והקורס נשוא ההונאה.

3. לאחר פרסום פסק הדין, בתאריך 28.1.2007, פנתה המערערת לממונה בבקשה להבהרת/תיקון פסק הדין בעניינה. הממונה נתבקש להמיר את עונש ההרחקה בפועל בעונש של עבודות למען הקהילה, או לחלופין בעונש של מניעת אישורים. המערערת נימקה בקשתה בכך, שהעונש שהוטל עליה אינו ישים, לאור העובדה שמרבית הקורסים הניתנים במסגרת בית הספר למוזיקה הם קורסים שנתיים, דבר הגורם – הלכה למעשה – לכך שעונש ההרחקה יהא לשונה אקדמית שלמה (קרי: שני סמסטרים), ולא לסמסטר אחד בלבד.

4. ביום 11.2.2007 דחה הממונה את בקשת המערערת. אליבא דממונה, אין לו סמכות להיענות לבקשה, שכן מדובר בתיקון של מרכיב מרכזי בענישה, ולא בתיקון של טעות קולמוס וכו'. בנוסף ציין הממונה, כי אם הטענה היא שנפלה טעות משפטית בפסק דינו, הרי שיש לערער עליו בפני בית דין זה.

II. טענות הצדדים

5. המערערת מודעת לכך, שהממונה גילה בגזר דינו הבנה לנסיבותיה האישיות הקשות, ואף ביקש לצמצם את הפגיעה שתיגרם לקריירה המוזיקלית שלה. דא עקא, שלדידה אין די בכך, ושתי טענות לה: דאשית, החלטת הממונה אינה ישימה, ומביאה להרחקתה בפועל מהלימודים לשנה שלמה (ראה לעיל). שנית, גם אם החלטת הממונה היתה ישימה, הרי שגם עונש הרחקה בפועל למשך סמסטר הוא חמור מדי, לאור ההשלכות החמורות והקשות שתהיינה לו על הקריירה המקצועית של המערערת, על חייה וחיי משפחתה בכלל.

עוד טענה המערערת, כי מדובר בנסיבות אישיות יוצאות דופן, ועל כן אי-הרחקתה בפועל מלימודיה לא תהווה חריגה מנורמת הענישה המקובלת. לפיכך, ראוי להמיר את עונשה בעבודות שירות, אפשרות שהוכרה בדו"ח הועדה לבחינת ענייני משמעת סטודנטים בראשות פרופ' דפנה ברק-ארז (להלן: "ועדת ברק-ארז"). לחלופין, בקשה המערערת להמיר את עונש ההרחקה בעונש של מניעת אישורים למשך סמסטר אחד.

6. הקבילה מתנגדת להפחתת העונש ומבקשת לדחות את הערעור. לדידה, העונש שהושת על המערערת – בהתחשב בנסיבות החמורות של מעשה ההונאה שביצעה – נמצא במדרג הנמוך ביותר של העונשים האפשריים בגין עבירות הונאה, והוא חורג ממנו לקולא באופן ניכר. על כן, מבטא פסק דינו של הממונה איזון הולם בין מעשה ההונאה החמור של המערערת לבין נסיבותיה האישיות. הקבילה גם סבורה, כי הטענות בדבר הנזק הבלתי הפיך שיגרם למערערת אם תורחק מלימודיה – ולו לסמסטר אחד – אינן מאיינות את חומרת העבירה אותה ביצעה המערערת. עונש הרחקה בפועל הוא עונש קשה לכל סטודנט, ולא ניתן ליצור "מעין חסינות" בפני הרחקה בכל המקרים שבהם הוא יגרום נזק קשה לקריירה.

III. דיון והכרעה

7. נקודת המוצא במקרה הנדון היא, כי הקבילה הקלה עם המערערת בכך שלא עמדה על עונש הרחקה בפועל מהלימודים למשך שנה או שנה ומחצה, שהם העונשים המקובלים על בצוע עבירות של הונאה בבחינה. ודוק: אין המדובר בענישה קבועה וקשיחה, כי אם בנוהג לגבי רמת הענישה הראויה בעבירה זו, שאף הומלצה בזמנו על ידי בית הדין לערעורים בענייני משמעת. מכאן, שבנסיבות מתאימות ניתן להפחית ממנה (ראה: ע/2003/3; ע/2003/5).

8. במקרה דנן, קבע הממונה, כי נסיבותיה האישיות של המערערת – אותן הוא תאר בגזר דינו כ-*נסיבות אישיות ומקצועיות קשות ויוצאות דופן* – מצדיקות סטייה לקולא מרמת הענישה המקובלת. גם הקבילה מסכימה לכך, ולכן מלכתחילה לא התעקשה על הרחקה בפועל בהתאם לרמת הענישה המקובלת.

9. אולם, יש לזכור כי המערערת עברה, בלשון הממונה, "עבירה מאד חמורה של העתקה במבחן העולה לכדי הונאה בנסיבות חמורות" (ההדגשות הוספו), שהעונש עליה ברגיל יכול שיהא הרחקה בפועל אף למשך שנתיים ויותר (ע/2003/3). לאור הנסיבות המחמירות הנ"ל, ברי כי הממונה הלך כברת דרך לקראת המערערת בגוזרו עליה הרחקה בפועל למשך סמסטר אחד בלבד. זאת ועוד, ניכר בגזר דינו של הממונה כי הוא עשה כל מאמץ לצמצם את הנזק שיגרם למערערת, בכך שהתיר לה לבחור את הסמסטר שבו תורחק מהלימודים.

10. השאלה הניצבת לפנינו היא, האם די בהקלה שהקל הממונה בעונשה של המערערת, או שמא ראוי להימנע כליל מהרחקתה בפועל מלימודיה? לאחר בחינת נסיבות האירוע והשלכותיו מחד-גיסא, ונסיבותיה האישיות של המערערת מאידך-גיסא – דעתנו, במקרה הנדון, כדעת הקבילה.

ברי, כי שיקול הדעת המלא באשר לרמת הענישה הרצויה נותר בידי שופטי המערכת השיפוט המשמעתית, גם במקרים של נסיבות אישיות קשות. יש להיזהר מאד מיצירת רושם מוטעה של הענקת מעין חסינות מהרחקה

מלימודים לכל סטודנט שנסיבותיו האישיות חריגות, ואשר עלול להיפגע קשות מהרחקתו. בתמצית, כל מקרה של הפרת תקנון המשמעת ראוי שיבחן לגופו, ורמת הענישה בו צריכה לשקף ולשקלל את האירוע, רקעו והשלכותיו, נסיבותיו האישיות של הנקבל, ופרמטרים של מדיניות תגובה מוסדית ראויה ורצויה.

11. הרחקה בפועל פוגעת בתוכניות העתידיות של כל תלמיד, באשר הוא; הימנעות חובקת מהשתתף במקרים בהם הנזק שיגרם לתלמיד הוא רב תפגע בהרתעה האפקטיבית מביצוע עבירות דומות. תלמיד היודע כי הרחקתו מהלימודים תהווה עבורו פגיעה קשה במיוחד – כמו המערערת שלפנינו – דווקא הוא, יותר מכולם, צריך להיזהר ולהישמר מלבצע עבירות הונאה. לשון אחר: הפגיעה שתיגרם לתלמיד עקב ענישה בעקבות הרשעה בעבירה צריכה להניא אותו מראש מלבצעה, ולא לשמש בסיס לבקשה בדיעבד להימנע כליל מהטלת עונש חמור לאחר שהורשע. מכאן, שמדיניות ענישה הדוגלת בהרחקה בפועל בגין עבירות הונאה, אף אם הדבר כרוך בפגיעה קשה בתלמיד המורחק, היא מדיניות ראויה, שתעודד את הסטודנטים לנהוג בדרך אחראית, במקום להשליך יהבם על כך שלא יורחקו מן הלימודים. תלמיד שיבחר לעבור עבירות הונאה, ידע היטב, כי הוא "מהמר על כל הקופה" ומסתכן במחיר אישי כבד.

12. למותר לציין, והדבר נאמר בפסקי דין רבים של בית דין זה, כי הונאה מערערת את אמינותה של האקדמיה, ולכן גוררת בעקבותיה ענישה קשה. דווקא בימים אלה, בהם אנו עדים חדשות לבקרים לאי-הקפדה על טוהר המידות וניקיון כפיים, יש לטפל במקרי הונאה בחומרה הנדרשת ולהקפיד שלא יוטל רבב באקדמיה. הערעור נדחה, וגזר דינו של הממונה יעמוד על כנו.

13. ספק רב בעינינו אם האפשרות להמיר עונשי הרחקה בעונשי עבודות שירות, שהוצעה בדו"ח ועדת ברק-ארז, מתאימה לנסיבות המקרה, ובכל מקרה אין היא ישימה בשלב זה, שכן תקנון המשמעת טרם שונה.

14. אין באמור בהחלטה זו בכדי למנוע מהמערערת מלהתאמן בנגינה גם בתחומי האוניברסיטה בתקופת ההרחקה מלימודים, ככל שנוהלי האוניברסיטה והפקולטה ושיקול דעת מוריה מתירים זאת. אולם, יודגש שלא יינתן לה כל קרדיט אקדמי בשל פעילות בתקופת ההרחקה.

ניתן ביום _____ בהיעדר הצדדים.

פסק הדין יפורסם ללא שם המערערת.

יואב זטורסקי
חבר מותב

פרופ' משה מברך
חבר מותב

פרופ' אלי לדרמן
נשיא ביה"ד לערעורים